

4. Vnější vztahy

Hodnota vývozu zboží loni celkově vzrostla jen mírně.

Celková hodnota vývozu zboží¹ v roce 2023 dosáhla 4 452,7 mld. korun, což představovalo nárůst oproti roku 2022 o 45,4 mld. (1,0 %). Vývoj v jednotlivých čtvrtletích roku 2023 byl ale značně různorodý a byl ovlivněn srovnávací základnou roku 2022 i vývojem cen². Celkový mírný nárůst hodnoty exportu zboží je výsledkem příznivého vývoje v první polovině roku (zejména růst o 10,8 % v 1. čtvrtletí a mírný přírůstek o 1,0 % ve 2. kvartálu). Ve 3. čtvrtletí ale export zboží meziročně klesl o 6,6 %. Ve 4. kvartálu 2023 se pokles zmírnil na 0,6 %. Hodnota vývozu se snížila o 7,4 mld. korun a dosáhla 1 138,7 mld. Podle sezónně očištěných údajů ve 4. čtvrtletí hodnota vývozu mezičtvrtletně vzrostla o 1,6 %.

Loni vývoz do EU stagnoval. Export mimo EU mírně vzrostl.

Hodnota vývozu do zemí EU za celý rok 2023 v zásadě stagnovala (růst o 3,2 mld. korun, 0,1 %), protože export začal po silném navýšení v první čtvrtině roku meziročně klesat a propad se ve 2. pololetí dál prohloubil. Dynamika exportu do EU tak nenavázala na dvě výrazná navýšení z let 2021 a 2022. Export do zemí mimo EU loni celkově vzrostl o 41,7 mld. korun (4,9 %). U řady zemí loni vývoz celkově vzrostl jen mírně nebo stagnoval. Zejména u našich geografických sousedů se na vývoji exportu projeví změny cen elektřiny³. Nejvíce se loni zvýšila hodnota vývozu zboží do Turecka (+17,4 mld. korun, 34,1 %), Velké Británie (+15,1 mld., 9,1 %), Francie (+11,4 mld., 5,3 %), Německa (+13,8 mld., 1,0 %), Polska (+10,0 mld., 3,2 %), na Ukrajinu (+9,7 mld., 38,1 %), do Švýcarska (+7,0 mld., 9,4 %) a do Maďarska (+5,1 mld., 3,9 %). Naproti tomu se loni propadl export zboží na Slovensko (-32,3 mld. korun, -7,2 %), do Rakouska (-22,3 mld., -11,1 %) nebo do Ruska (-16,9 mld., -52,3 %). Hlubší pohled na menší obchodní partnery ukazuje pokračující prudký růst vývozu do Ázerbájdžánu (+1,4 mld. korun, 49,7 %) a výrazné navýšení exportu do Indonésie (+1,6 mld., 74,0 %). V samotném 4. čtvrtletí 2023 se vývoz do Evropské unie meziročně propadl o 20,0 mld. korun (-2,2 %). Naopak hodnota zboží vyvezeného mimo EU vzrostla (+12,4 mld. korun, 5,4 %). Nejvíce se meziročně snížila hodnota vývozu do Německa (-15,2 mld. korun, -4,5 %) a Rakouska (-7,5 mld., -15,2 %). Pokles byl zaznamenán také u exportu do Španělska (-3,4 mld. korun, -10,0 %), na Slovensko (-2,9 mld., -2,5 %), do Itálie (-2,4 mld., -5,0 %), do Ruska (-2,2 mld., -36,0 %) nebo Nizozemska (-2,0 mld., -5,2 %). Naopak vývoz do Turecka (+4,9 mld., 32,3 %), Polska (+4,6 mld. korun, 5,8 %), Velké Británie (+4,1 mld., 9,6 %) nebo Francie (+2,5 mld., 4,4 %) meziročně vzrostl.

Vývoz většiny druhů zboží loni klesl. Celkový nárůst byl výsledkem příznivého vývoje u několika exportně významných průmyslových komodit.

Poměrně mírný nárůst hodnoty exportu byl loni ovlivněn protichůdným působením vývoje u mnoha artiklů, jejichž ceny se propadaly a jejichž vývoz tak klesl, a naopak oživením u řady exportně významných průmyslových komodit. Nejvíce se loni zvýšila hodnota vývozu motorových vozidel (+183,8 mld. korun, 17,6 %), elektrických zařízení (+42,4 mld., 10,2 %), strojů a zařízení (+25,9 mld., 5,2 %) a potravinářských výrobků (+18,4 mld., 12,4 %). Dařilo se také vývozcům ostatních dopravních prostředků (+8,2 mld. korun, 12,5 %). Export většiny druhů zboží ale loni klesl, nejvíce se spolu s cenami propadl vývoz elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-67,4 mld. korun, -56,5 %), základních kovů (-35,4 mld., -18,2 %), chemických látek a výrobků (-29,2 mld., -12,4 %), dřeva a výrobků z něj (-15,4 mld., -25,6 %), ropy a zemního plynu (-13,2 mld., -98,5 %) a produktů lesnictví a těžby dřeva (-10,9 mld., -43,8 %). Silně klesl také export počítačů, elektronických a optických přístrojů (-24,4 mld., -5,9 %) a výraznější pokles byl zaznamenán také u vývozu služeb sběru, likvidace a zpracování odpadu (-8,0 mld., -17,0 %), koksu

¹ Údaje za zahraniční obchod se zbožím od roku 2020 jsou přepočítávány aktualizovanou metodou založenou na vyšší míře detailu, viz <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualizace-metody-propoctu-zahranicni-obchod-se-zbozim>. Není-li uvedeno jinak, jsou všechny údaje sezónně neočištěné a v běžných cenách.

² Ceny vývozu zboží loni klesly o 0,7 % a v samotném 4. čtvrtletí byly meziročně nižší o 2,2 %. Mezičtvrtletně ceny vývozu vzrostly o 0,6 %. Ceny ostatních surovin se loni propadly o 18,6 % a minerálních paliv o 0,9 %. Ve 4. čtvrtletí ale ceny minerálních paliv meziročně klesly o 13,7 %.

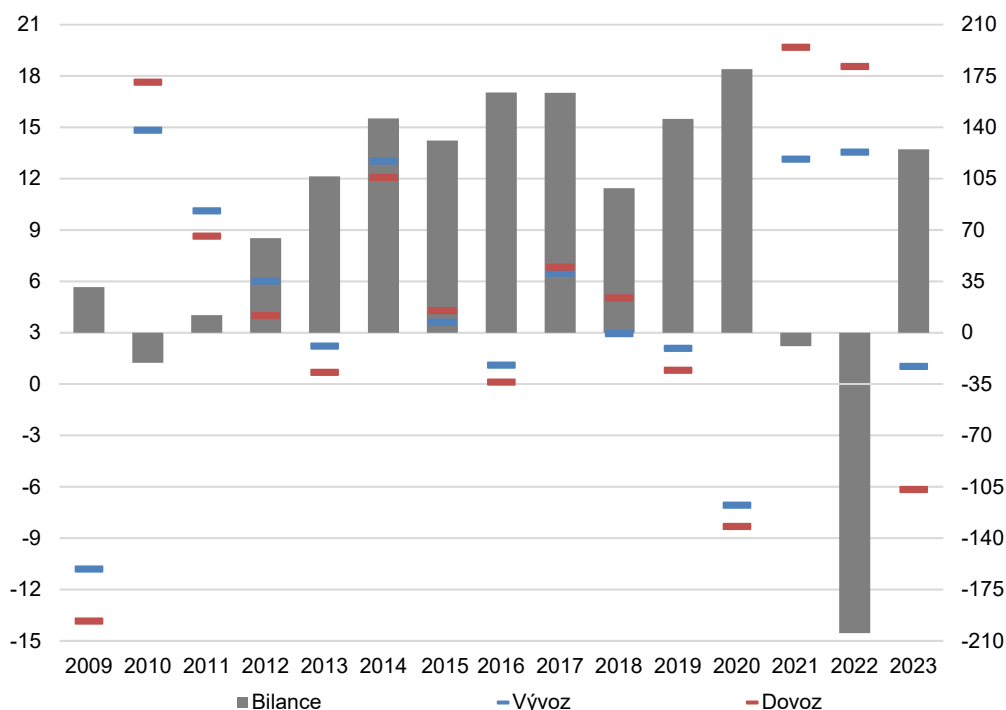
³ V roce 2022 v souvislosti s prudkým nárůstem cen hodnota vývozu elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu do Německa vzrostla o 38,7 mld. korun a loni se propadla o 30,8 mld. V případě Slovenska po přírůstku o 15,6 mld. korun následoval loni propad o 30,9 mld. Podobně export elektřiny do Rakouska v roce 2022 vzrostl o 8,9 mld. korun a loni klesl o 9,1 mld.

a rafinovaných ropných produktů (-7,3 mld., -12,5 %), produktů zemědělství a myslivosti (-6,3 mld., -10,2 %), kovodělných výrobků (-6,2 mld., -2,3 %), nebo ostatních nekovových minerálních výrobků (-6,1 mld., -6,8 %).

Ve 4. čtvrtletí se vývoz většiny druhů zboží snížil.

V 4. čtvrtletí meziročně klesl vývoz většiny komodit. K celkovému meziročnímu poklesu exportu nejvíce přispěl propad hodnoty exportu elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-16,7 mld. korun, -56,7 %), počítačů, elektronických a optických přístrojů (-10,2 mld., -8,8 %) a základních kovů (-5,9 mld., -14,2 %). Nižší byla také hodnota vývozu elektrických zařízení (-4,7 mld. korun, -4,0 %), ropy a zemního plynu (-4,3 mld., -98,8 %), chemických látek a přípravků (-3,5 mld., -6,2 %), strojů a zařízení (-3,4 mld., -2,6 %), koksu a rafinovaných ropných výrobků (-2,4 mld., -15,8 %), produktů lesnictví a těžby dřeva (-2,4 mld., -44,0 %), dřeva a výrobků z něj (-2,3 mld., -18,0 %) nebo ostatních nekovových minerálních výrobků (-2,2 mld., -10,0 %). Z mála druhů zboží, u kterého export vzrostl, se nejvíce meziročně zvýšil vývoz motorových vozidel (+48,5 mld. korun, 17,6 %). Výraznější přírůstek měl i vývoz potravinářských výrobků (+3,3 mld. korun, 8,1 %).

Graf č. 9 Vývoz a dovoz zboží (meziroční změna, v %) a bilance zahraničního obchodu se zbožím (v mld. korun, pravá osa)

Zdroj: ČSÚ

Dovoz se loni prudce propadl, z významné části kvůli propadu cen.

Dovoz zboží se v roce 2023 propadl o 284,3 mld. korun (-6,2 %) na 4 327,8 mld. Velký podíl na poklesu měl vývoj cen surovin a paliv⁴, ale také útlum domácí spotřební i průmyslové poptávky. Podobně jako u exportu v 1. čtvrtletí 2023 import meziročně vzrostl (5,7 %). Ve zbytku roku se ale dovoz zboží výrazně propadal (-8,2 % a -11,8 % ve 2. a 3. čtvrtletí). Ve 4. kvartálu hodnota dovozu dosáhla 1 089,8 mld. korun a byla meziročně nižší o 110,9 mld. (-9,2 %). Sezónně očištěná data ukazují, že hodnota dovozu ve 4. čtvrtletí mezičtvrtletně klesla o 0,9 %, popáté v řadě. Dovoz z EU se loni snížil o 68,8 mld. korun (-2,5 %). Import zboží ze zemí mimo EU se propadl o 218,5 mld. korun (-12,0 %), na čemž měl značný podíl pokles cen řady surovin, především ropy a zemního plynu. Nejsilnější propad importu byl loni zaznamenán u Ruska (-189,5 mld. korun, -71,3 %), Číny (-49,5 mld., -8,5 %), Polska (-23,2 mld., -5,7 %), Německa (-19,7 mld., -2,0 %) a Rakouska (-18,0 mld., -13,1 %).

⁴ Ceny dovozu zboží byly loni nižší o 5,7 %. Ve 4. čtvrtletí meziročně klesly o 6,1 % a mezičtvrtletně vzrostly o 1,5 %. Ceny importu minerálních paliv loni klesly o 27,7 %, ostatních surovin o 10,7 % a chemikálií o 7,9 %.

Jediný výrazný nárůst dovozu byl zaznamenán v případě Norska (+37,0 mld. korun, 75,5 %), které od loňska přebralo roli hlavního dodavatele zemního plynu místo Ruska. V samotném 4. čtvrtletí 2023 dovoz z EU meziročně klesl o 16,7 mld. korun (-2,4 %). Import ze zemí mimo EU se nadále propadal výrazněji (-94,3 mld. korun, -18,8 %). Nejvíce se meziročně propadl dovoz z Číny (-49,6 mld. korun, -27,4 %) a Norska (-21,7 mld., -53,2 %). Nižší byla také hodnota dovozu ze Spojených států (-5,3 mld., -14,3 %), z Polska (-5,0 mld. korun, -5,0 %), Ruska (-4,4 mld., -15,9 %), Rakouska (-4,2 mld., -13,0 %) nebo Německa (-3,9 mld., -1,5 %). Klesal dovoz z většiny sledovaných zemí a výraznější meziroční nárůst byl zaznamenán jen u Kazachstánu (+2,9 mld. korun, 76,3 %, stoupl především dovoz ropy a zemního plynu).

Nejvíce se loni propadl dovoz ropy a zemního plynu.

Na loňském propadu dovozu se z většiny podílel import ropy a zemního plynu (-161,4 mld. korun, -46,9 %) a dále základní kovy (-61,8 mld., -16,3 %), chemické látky a přípravky (-48,0 mld., -12,2 %) a počítače, elektronické a optické přístroje (-21,1 mld., -4,3 %). Vliv klesajících cen surovin potvrzuje i výrazný pokles hodnoty dovozu koku a rafinovaných ropných výrobků (-17,1 mld. korun, -15,9 %) elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-15,4 mld. korun, -42,1 %) nebo černého a hnědého uhlí a lignitu (-10,1 mld., -31,5 %). Značný byl rovněž pokles importu ostatních výrobků zpracovatelského průmyslu (-12,5 mld. korun, -12,2 %). Do menšiny výrobků, jejichž dovoz loni vzrostl, se řadí motorová vozidla (+71,2 mld. korun, 12,2 %), elektrická zařízení (+22,5 mld., 5,2 %), ostatní dopravní prostředky (+12,4 mld., 24,6 %) nebo potravinářské výrobky (+11,3 mld., 5,4 %). V samotném 4. čtvrtletí k celkovému meziročnímu poklesu hodnoty dovozu přispěl nejvíce propad u ropy a zemního plynu (-32,4 mld. korun, -38,7 %) a elektrických zařízení (-23,9 mld., -17,9 %). Výraznější snížení bylo zaznamenáno také u importu strojů a zařízení (-10,4 mld. korun, -9,7 %), základních kovů (-10,1 mld., -12,4 %), počítačů, elektronických a optických přístrojů (-9,2 mld., -6,8 %), chemických látek a přípravků (-8,1 mld., -8,5 %), koku a rafinovaných ropných produktů (-4,1 mld., -15,3 %), oděvů (-3,8 mld., -19,6 %), černého a hnědého uhlí a lignitu (-3,4 mld., -48,1 %) nebo ostatních výrobků zpracovatelského průmyslu (-3,4 mld., -12,0 %). Ve 4. čtvrtletí výrazně meziročně vzrostl jen dovoz motorových vozidel (+14,8 mld. korun, 9,4 %).

Ke zlepšení bilance zahraničního obchodu přispěl nejvíce obchod se zeměmi mimo EU.

Bilance zahraničního obchodu se zbožím v roce 2023 skončila přebytkem ve výši 124,9 mld. korun⁵. To je meziročně o 329,7 mld. korun lepší výsledek, na kterém se projevil zejména propad cen paliv a základních surovin. Bilance dosáhla přebytku v první polovině roku (39,8 mld. korun a 36,4 mld. v 1. a 2. čtvrtletí) a ve třetí čtvrtině roku skončila v drobném deficitu (-0,2 mld.). Ve 4. čtvrtletí 2023 bilance zahraničního obchodu se zbožím dosáhla přebytku 48,9 mld. korun a meziročně se tak zlepšila o 103,5 mld. Sezónně očištěné údaje potvrzují, že po mírném mezičtvrtletním zhoršení ve 3. čtvrtletí se bilance výrazně zlepšila. Loni se celkově zlepšila bilance zahraničního obchodu se zbožím s EU (+72,1 mld. korun) i se zeměmi mimo Unii (+260,2 mld.). Nejvíce loni působil ve směru zlepšení bilance obchod s Ruskem (+172,7 mld. korun), Čínou (+47,1 mld.), Polskem (+33,2 mld.), Německem (+33,4 mld.), Tureckem (+18,5 mld.), Francií (+17,6 mld.), Ukrajinou (+14,1 mld.), Velkou Británií (+11,5 mld.), Belgií (+10,3 mld.) a Itálií (+10,2 mld.). Prudce se naopak loni zhoršila bilance obchodu s Norskem (-39,6 mld. korun) a se Slovenskem (-36,6 mld.).

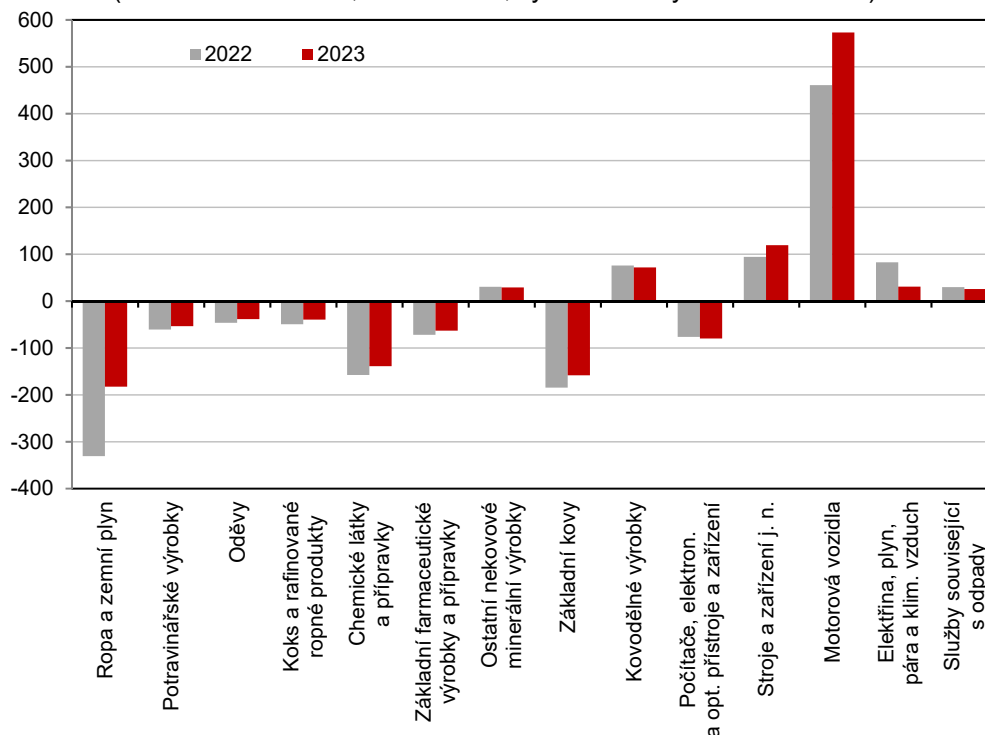
Přebytek bilance obchodu se zeměmi EU se ve 4. čtvrtletí zlepšil jen mírně.

Ve 4. čtvrtletí se na meziročním zlepšení bilance zahraničního obchodu se zbožím z naprosté většiny podílel obchod se zeměmi mimo EU (+106,6 mld. korun), zatímco v případě obchodu s Evropskou unií se kladné saldo mírně snížilo (-3,3 mld.). Nejvíce se meziročně zlepšila bilance obchodu s Čínou (+49,9 mld. korun), Norskem (+20,7 mld.) a Polskem (+9,7 mld.). Lepší byl výsledek zahraničního obchodu také v případě Velké Británie (+6,5 mld.), Turecka (+5,9 mld.), Francie (+4,6 mld.), Ukrajiny (+4,4 mld.), Spojených států (+4,3 mld.) nebo Japonska (+3,2 mld.). Na výše citovaném vývoji bilance

⁵ Pohled na vývoj v posledních deseti letech ukazuje, že v letech 2014–2017 a 2019–2020 bylo kladné saldo bilance zahraničního obchodu se zbožím vyšší.

s EU se projevilo meziroční zhoršení kladného salda obchodu s Německem (-11,4 mld. korun), Slovenskem (-4,6 mld.), Španělskem (-4,3 mld.) nebo Rakouskem (-3,3 mld.). Z mimounijních zemí měl výraznější příspěvek ve směru zhoršení celkové bilance zejména obchod s Kazachstánem (-2,8 mld. korun).

Graf č. 10 Bilance zahraničního obchodu se zbožím ve statistice zahraničního obchodu (kumulace roku 2023, v mld. korun, vybrané oddíly klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ

Loni se nejvíce zlepšila bilance obchodu s ropou a zemním plynem a s motorovými vozidly.

Na loňském mohutném zlepšení bilance mělo největší podíl poklesem cen ovlivněné zmírnění deficitu obchodu s ropou a zemním plynem (+148,2 mld. korun) a zlepšení přebytku obchodu s motorovými vozidly (+112,6 mld.) související s pokračujícím oživením v odvětví. Silně ve směru zlepšení loni působila také bilance obchodu se základními kovy (+26,4 mld. korun), stroji a zařízeními (+24,7 mld.), chemickými látkami a přípravky (+18,8 mld.), elektrickými zařízeními (+20,0 mld.), ostatními výrobky zpracovatelského průmyslu (+12,2 mld.), koksem a rafinovanými ropnými výrobky (+9,8 mld.), základními farmaceutickými výrobky a přípravky (+8,6 mld.), pryžovými a plastovými výrobky (+7,7 mld.), oděvy (+7,5 mld.), černým a hnědým uhlím a lignitem (+7,3 mld.), potravinářskými výrobky (+7,1 mld.), papírem a výrobky z něj (+7,1 mld.) nebo rudami (+6,3 mld.). U většiny komodit se bilance meziročně zlepšovala. Silnými výjimkami byl obchod s elektřinou, plynem, párou a klimatizovaným vzduchem (-51,9 mld. korun), produkty lesnictví a těžby dřeva (-11,1 mld.), produkty zemědělství a myslivosti (-10,1 mld.) a dřevo a výrobky z něj (-7,9 mld.). V samotném 4. čtvrtletí se nejvýrazněji meziročně zlepšovala bilance obchodu s motorovými vozidly (+33,7 mld. korun), ropou a zemním plynem (+28,1 mld.) a elektrickými zařízeními (+19,2 mld.). Příznivě na bilanci působil také obchod se stroji a zařízeními (+7,0 mld. korun), oděvy (+4,6 mld.), chemickými látkami a přípravky (+4,5 mld.), základními kovy (+4,3 mld.), základními farmaceutickými výrobky a přípravky (+4,1 mld.) nebo ostatními výrobky zpracovatelského průmyslu (+3,2 mld.). Ve směru meziročního zhoršení bilance ve 4. čtvrtletí nejvíce působilo zhoršení salda u elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-13,7 mld. korun).